

MUZEUL LA CEAS ANIVERSAR
~ 60 de ani de activitate muzeală la Reșița ~



VOLUM DEDICAT ANIVERSĂRII A
60 DE ANI DE ACTIVITATE MUZEALĂ LA REȘIȚA

~

THIS VOLUME IS DEDICATED TO THE 60TH ANNIVERSARY
OF THE MUSEUM OF HIGHLAND BANAT IN REȘIȚA

Primele inițiative de constituire a unei instituții muzeale în centrul industrial al Reșiței s-au manifestat la începutul anului 1957, ele fiind formulate de societatea civilă locală și de lucrătorii uzinelor reșițene, în ideea organizării unui muzeu tehnic al Reșiței. Rezultatele acestor acțiuni conjugate s-au materializat prin constituirea în cadrul Combinatului Metalurgic Reșița a “Comisiei pentru înființarea muzeului”, formată din 27 de reprezentanți ai acestei mari unități industriale, avându-l ca președinte pe inginerul Gheorghe Ilin. Această comisie a început, pe de-o parte, să identifice și să colecteze documente și piese industriale cu valoare istorică, pe de altă parte, să colaboreze cu oamenii de cultură reșițeni, precum și cu o serie de colecționari din oraș dispuși să contribuie la

alcătuirea unui muzeu local. Ca urmare a acestor demersuri, în toamna anului 1959 Sfatul Popular din Reșița a hotărât înființarea unui muzeu de istorie locală, prilej cu care s-a constituit “Comitetul de organizare al muzeului orașenesc Reșița” condus de profesorul de istorie Octavian Răuț, cel care avea să devină și primul director al muzeului (1959–1965). Inaugurarea sediului primei instituții muzeale de istorie din Reșița, localizat pe str. 6 Martie, nr. 27, la parterul fostului Sfat popular raional, s-a produs în ziua de 23 decembrie 1959. Cu acest prilej, prima expoziție organizată prezenta o serie de piese arheologice, precum și obiecte legate de începuturile și dezvoltarea uzinelor reșițene, toate acestea provenind de la cei peste 50 de colecționari amatori care au contribuit prin donațiile lor la piatra de temelie a patrimoniului muzeului reșițean.

În următorii doi ani, preocupările de sporire a patrimoniului muzeal au continuat, atât prin achiziții de piese, cât mai ales prin demararea unui program propriu de cercetare arheologică a zonei, sprijinit de specialiștii Muzeului regional al Banatului din Timișoara. Astfel, s-a ajuns la creșterea semnificativă a patrimoniului istoric și arheologic (6000 de piese), fapt ce a atras după sine atât nevoia de recunoaștere oficială a muzeului, cât și de atribuire a unui nou sediu. În consecință, la începutul anului 1962 muzeului i-a fost repartizat imobilul de pe str. 7 Noiembrie, nr. 50, dotat cu subsol, parter și etaj, ce a fost inaugurat în 11 martie 1962. Patru zile mai târziu, în 15 martie 1962, prin adresa nr. 48322/1962 a Ministerului Învățământului și Culturii, *Muzeul orașului Reșița* a dobândit aprobarea oficială de funcționare, ca instituție de categoria II b.

Având de acum un statut juridic bine determinat și un sediu cu potențial corespunzător nivelului dezvoltării patrimoniului în etapa respectivă, activitatea muzeului a putut fi reorganizată și așezată pe baze rigurose științifice. Astfel, anii 1962–1964 au fost o perioadă în care s-au demarat o serie de investigații de teren și s-au organizat primele săpături arheologice sistematice de-a lungul Văii Bârzavei (la Berzovia, Ramna, Bocșa Română, Zorlențul Mare, Surduc, Greoni), teritoriu aflat în arealul de cercetare al orașului Reșița. În același timp, noua direcțiune a muzeului, deținută între anii 1965–1967 de către istoricul Volker Wollmann, a efectuat în zonă (la Doman, Lupac, Dognecea, Ocna de Fier, Bocșa, Anina, Oravița) cercetări care vizau domeniul istoriei tehnice a mineritului și metalurgiei, care au adus un important patrimoniu industrial instituției (hărți și planuri miniere, unelte și accesorii de minerit), ce au oferit suportul organizării unor expoziții temporare cu privire la istoria secolelor XVIII–XIX în Banatul Montan. Sporirea considerabilă a patrimoniului instituției a atras după sine și nevoia unei evidențe riguroase, alcătuite pe baze științifice, astfel că în acești ani s-a inițiat cel dintâi *Registru general de inventar* al Muzeului Orașenesc Reșița.

Reorganizarea administrativă pe județe a României din anul 1968 a oferit

muzeului reșițean oportunitatea de a-și modifica statutul pornind de la toate acumulările cantitative și calitative din ultimul deceniu. În consecință, Muzeul Orășenesc Reșița a devenit *Muzeul de Istorie al județului Caraș-Severin*, o denumire standard pentru acea vreme. S-a constituit astfel o instituție care derula activitatea de cercetare și conservare a patrimoniului cultural pentru un spațiu geografic și administrativ de circa 9.000 km², sub o nouă conducere, asigurată de istoricul Ilie Uzum (1968–1990). În noul context, tânăru colectiv științific în formare, sprijinit de o serie de colaboratori externi provenind din marile centre universitare și de cercetare din Cluj-Napoca, Timișoara sau București, a demarat un program de cercetare istorico-arheologică de largă perspectivă, menit să valorifice patrimoniul cultural din sud-vestul României. Punerea în practică a acestui program a atras după sine și nevoia realizării unei publicații proprii de specialitate, care să disemineze în mediul științific național rezultatele cercetărilor arheologice și istorice efectuate de specialiștii muzeului, precum și de colaboratorii externi ai acestuia. Astfel, în 1971 a fost inaugurată și activitatea editorială a muzeului odată cu apariția primului număr al revistei *Banatica*, publicație științifică editată din doi în doi ani, ce a reunit la începuturile sale materiale și studii referitoare la arheologia și istoria județului Caraș-Severin.

Extinderea sferei activității de cercetare a instituției reșițene a fost dublată în permanență de o amplificare la nivelul întregului județ a activității culturale-educative și expoziționale. În consecință, Muzeul județean de istorie a sprijinit înființarea unor secții externe, dar și a expozițiilor permanente reprezentative pentru anumite zone ale județului sau pentru un anumit domeniu de activitate. Astfel, în 1969 a fost creat la Gornea (com. Sichevița) primul muzeu sătesc al județului. Cu sprijinul și participarea directă a specialiștilor muzeului, în anii următori au fost înființate mai multe unități muzeale: Expoziția permanentă de istorie a stațiunii Băile Herculane (1971), Expoziția permanentă de istoria culturii în sediul Teatrului Vechi din Oravița (1969), Expoziția permanentă de istorie a mineritului carbonifer din Anina (1976) și Expoziția permanentă a dezvoltării istorice pe teritoriul Clisurii, la Moldova Nouă (1977).

Acumularea cantitativă a unui patrimoniu material tot mai bogat a determinat autoritățile județene să repartizez, în 1972, un sediu mai încăpător muzeului, în clădirea de pe strada 7 Noiembrie, nr. 8, ce aparținuse înainte Primăriei Reșița. Noul sediu, complet renovat, reamenajat și dotat cu instalațiile și unitățile de mobilier necesare a permis organizarea, în același an, a unei consistente expoziții permanente, bazată exclusiv pe obiecte și materiale rezultate din propriile cercetări și achiziții. Această expoziție a prezentat, pe de-o parte, evoluția societății omenești în spațiul județului Caraș-Severin din paleolitic și până în contemporaneitate; pe de-altă parte, printr-un mare număr

de documente originale și materiale tridimensionale, o altă parte a expoziției ilustra dezvoltarea mineritului în zonă.

Din păcate, în 1976 începe o perioadă de aproape 10 ani de peregrinări ale instituției reșițene, ce a afectat în primul rând continuitatea activității expoziționale. Astfel, împrejurări determinate de extinderea uzinelor au făcut ca sediul muzeului să fie mutat într-un imobil impropriu de pe str. Văliugului, nr. 103, unde întregul patrimoniu a fost depozitat, fără posibilitate de expunere. După patru ani, în 1980, numeroasele colecții constituite între timp au revenit, împreună cu tot personalul muzeului, în sediul inițial de pe str. 6 Martie, nr. 27, fără ca acest lucru să însemne și o reluare a activității expoziționale. În schimb, în toți acești ani muzeul nu a încetat să desfășoare o susținută activitate de cercetare științifică, de evidență a bunurilor culturale, a monumentelor istorice și de arhitectură sau a rezervațiilor și monumentelor naturale existente pe tot teritoriul județului. În plan expozițional s-a încercat să se compenseze lipsa expoziției permanente prin organizarea a zeci de expoziții tematice, temporare sau itinerante.

Periplul patrimoniului muzeal și al personalului instituției s-a încheiat în decembrie 1987, odată cu ocuparea clădirii special construite și destinate activității muzeistice din b-dul Republicii, nr. 10, unde se află și astăzi. Creație a arhitectului Șerban Antonescu, noul sediu a fost inspirat de modelul muzeului Guggenheim din New York. Ocupând un spațiu de 2500 m², clădirea actuală se ridică pe 7 nivele: subsolul – destinat depozitelor și laboratorului de restaurare; spațiul expozițional extins pe 6 nivele; și un corp de birouri pe două nivele, unde se desfășoară activitatea personalului de specialitate și auxiliar al instituției. Dotările pentru laboratoare, amenajările interioare și o parte din mobilier s-au făcut treptat, între anii 1991–1999. Începând cu anul 1997, printr-o hotărâre a Consiliului județean Caraș-Severin, denumirea standard a muzeului a fost modificată în aceea de *Muzeul Banatului Montan*, titlatură sub care instituția funcționează și astăzi. Din anul 1990 și până în martie 2018 direcțiunea muzeului a fost deținută de Dumitru Țeicu, pentru ca din vara lui 2018 conducerea muzeului să îi revină lui Flavius Petru Bozu.

Noile condiții au permis reactivarea funcției expoziționale a muzeului, astfel încât în anii 1999–2001 a fost organizată expoziția permanentă pe trei paliere: Preistoria în Banatul Montan, Civilizația daco-romană în Banatul Montan și Evul Mediu în Banatul Montan. Ulterior, în 2016, cu prilejul a 245 de ani de industrializare în Banat, a fost vernisată noua expoziție permanentă a muzeului – Banatul Montan în secolele XVIII-XX – reflectând istoria mineritului, a metalurgiei, a construcției de mașini și a vieții sociale din Banatul montan în perioada respectivă. Se adaugă acesteia și Sala Stendl – un spațiu de expunere dedicat artiștilor plastici Ioan și Teodora Stendl, rezultat în urma donației în anul

2007 a 20 de lucrări plastice și de tapiserie. Pe de altă parte, muzeul a găzduit, în spațiile destinate expunerilor temporare, numeroase expoziții din țară și străinătate (Germania, Franța, Austria, Ungaria, Cehia, Serbia, Croația, Ucraina sau Mexic). La fel de importantă a fost organizarea de către muzeu a unor expoziții în Germania, la Düsseldorf și Sindelfingen (în colaborare cu Asociația șvabilor bănățeni din München), precum și participarea unor piese din colecțiile de arheologie sau istoria mineritului la expoziții internaționale de mare amploare din Elveția, SUA, China sau Belgia în anii 2008, 2009, 2014 și 2019.

Activitatea editorială a muzeului a fost o altă modalitate de valorificare a cercetărilor arheologice, istorice, sociologice sau etnografice desfășurate în muzeu și nu numai, ce au vizat spațiul istorico-geografic și cultural al Banatului Montan. Sub egida muzeului reșițean au văzut lumina tiparului peste 100 de volume reprezentând cercetări de autor, teze de doctorat, restituiri istoriografice, surse documentare, precum și o serie de cataloage de colecții. În paralel, revista muzeului – *Banatica* și-a lărgit, după anul 1990, spectrul tematicii și al colaborărilor interne și externe, publicând materiale atât în limba română, cât și în limbi de circulație internațională. Astfel, în decursul anilor, au publicat în paginile sale cercetători și istorici din Germania, Austria, Franța, Marea Britanie, SUA, Polonia, Republica Moldova, Ungaria, Serbia, Bulgaria, Croația, Rusia sau Kazahstan. Din anul 2008 *Banatica* apare anual, ajungând astăzi la cel de-al 29-lea număr. De asemenea, revista este cuprinsă în BDI ErihPlus (din 2007) și EBSCO (din 2012).

Colegiul de redacție